

понятиями, теоретическими концепциями, экономить учебное время при изучении той или иной дисциплины, управлять процессом обучения, а студентам - возможность самостоятельно строить индивидуальные программы изучения учебной дисциплины и тем самым стимулировать их саморазвитие, самореализацию и самооценку своих достижений. Такое построение изучения учебной дисциплины позволяет будущим педагогам самим регламентировать свое учебное время, стимулировать использование теоретических знаний в практических профессионально-педагогических ситуациях.

Литература

1. Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б.Мещеряков, В. Зинченко. - СПб: прайм-ЕВРОзнак, 2003.- 672 с.
2. Брошевская Е.Л. Совершенствование учебно-познавательной деятельности студентов. -Мн.: БИТУ, 2003. - 157 с.
3. Кондрашова Л.В. Проблемы высшей школы в аспекте Болонского процесса // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць / гол.редактор - доктор педагогічних наук, професор Буряк В.К. - Кривий Ріг: КДПУ, 2004. - Вып. 8. - С. 16 - 26.
4. Лернер И.Я. Развитие мышления учащихся в процессе обучения истории: Пособие для учителей.— М.: Просвещение, 1982.— 191 с.

І.А.Микитюк

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

В статье определена актуальность проблемы условий формирования педагогической культуры учителей. Акцентируется внимание на развитии образования в контексте педагогической культуры в современной школе.

The article deals with the problem of formation of conditions pedagogical culture of the teachers. It is offered to consider development of education in a context of pedagogical culture.

У сучасній школі підвищилась потреба в учителі, який спроможний модернізувати зміст своєї діяльності за допомогою критичного, творчого її освоєння та застосування досягнень педагогічного досвіду, що значною мірою змінює позицію вчителя у підготовці конкурентоздібного, грамотного випускника, який має можливість використовувати свій потенціал для отримання необхідних суспільству професійних знань. Однак, складність ситуації в народній освіті пов'язана з тим, що у суспільній свідомості школа виступає абстрактним поняттям.

На сьогодні поки що немає чіткого визначення педагогічної культури. Практичні педагоги під цим поняттям припускають: педагогічну майстерність (А.В.Барабанщиков, В.П.Беспалько, С.Б.Елканов, В.А.Кан-Калик, Н.В.Кузьмина та ін.); педагогічні знання, вміння, творчість (Т.Ф.Белоусова, О.З.Краснова, И.П.Раченко та ін.); педагогічний досвід (К.А.Нефедова, В.П.Фоменко та ін.); професійну компетентність (А.К.Макарова, Е.В.Попова); педагогічну інтуїцію (С.А.Гильманов, Н.А.Комар) тощо.

Теоретичною основою для розгляду педагогічної культури вчителя нами була обрана концепція виховання й освіти людини культури, розроблена науковою школою О.В.Бондаревської. Виховання й освіта людини в освітньому просторі – суть нової педагогічної парадигми, в якій визначальну роль відіграє загальнолюдська, персональна культура, синтез наук про людину, його розвиток та виховання на різних вікових та професійних етапах розвитку.

Вивченню проблеми педагогічної культури присвячені праці російських філософів (І.Льїн, А.Ф.Лосев, П.А.Флоренский та ін.), педагогів (М.В.Ломоносов, К.Д.Ушинський, Л.Н.Толстой, С.Т.Шацкий та ін.).

Важливе значення для дослідження розвитку педагогічної культури мають положення про значення культури, її сутності, змістової багатозначності поняття “культура”, які отримали свій розвиток в філософських працях багатьох дослідників (Э.А.Баллера, Е.В.Богомолова, В.Е.Давидовича, Э.С.Маркаряна, В.М.Межуева та ін.). •

Особливе значення мають дослідження про сутність, зміст та формування основ педагогічної культури (Е.В.Бондаревская, Т.Ф.Белоусова, І. Ф.Ісаєв, А.Н.Ходусов).

Дослідженням різних сторін педагогічної культури займалося багато вчених (М.В.Богуславский, А.П.Валицкая, В.М.Данильченко, Е.Ю.Захарченко, Е.А.Соболева, Г.А.Виленский, А.В.Вильвовская, Г.Ф.Карпова, И.А.Колесникова, З.И.Равкин, Н.Л.Шеховская, Е.Н.Шиянов та ін.).

Для визначення умов розвитку педагогічної культури ми зверталися до досліджень процесу самоосвіти вчителів (О.А.Абдуллина, Ф.Н.Гоноболін, Л.М.Ахмедзянова, Л.Я.Бондаренко, І.А.Зязюн, В.А.Канн-Калик, Н.В.Кузьміна, В.А.Сластьонін та ін.); педагогічних технологій (С.А.Маврін, Г.К.Селевко та ін.); до питань ведення дослідно-експериментальної роботи в освітніх закладах (А.В.Басов, В.І.Загвязинский, В.С.Лазарев, М.М.Поташник та ін.); до професійної підготовки вчителів в педагогічних вищих навчальних закладах (Ю.К.Бабанский, Н.В.Кузьміна, Ю.А.Конаржевский, А.П.Тряпицина, М.М.Поташник, Н.В.Чекалева, Т.И.Шамова та ін.).

Як показує теоретичний аналіз наведених досліджень, вони торкаються в основному проблем формування основ педагогічної культури та її розвитку у майбутніх учителів. На жаль, можна констатувати недостатнє опрацювання психолого-педагогічною літературою особливостей розвитку педагогічної культури вчителя.

Значення педагогічної культури як суспільно-історичного явища досить значиме. Можна пропрацювати вчителем двадцять, тридцять років, або й все життя. Але так і не стати справжнім учителем.

Відсутність педагогічної культури не дозволяє вчителю створити ту "владу авторитету", про яку писав В.Сухомлинський. Учитель, який не має педагогічної культури, ніколи не буде перебувати в тій атмосфері, яка дає можливість відчутти радість поєднання душі вихователя з душею учня.

Відсутність педагогічної культури постійно ставить учителя в такі складні педагогічні ситуації, які досить часто стають свідками його професійної непридатності. Саме від цього все частіше й частіше багато вчителів бажають залишити школу.

Можна до найменших дрібниць знати свій предмет, досконало володіти методикою його викладання, але не піднятися до звання справжнього Вчителя, не створити собі Учнів. Звідси стає зрозумілим, що вчитель, який володіє професійними вміннями, ще не є вчителем. Він стає вчителем тільки тоді, коли поєднання професійних та особистісних якостей з новими педагогічними поглядами та ідеями роблять його носієм педагогічної культури.

Демократизація та гуманізація суспільства як феномен соціально-політичного та культурно-освітнього характеру не могли не позначитися на настроях учительства. Тому буде неправильним не бачити позитивні зміни, які відбуваються у відношенні вчителів до шкільної справи. Стає помітною активізація педагогічної думки, звернення до історичного та сучасного досвіду, щира зацікавленість учителів розібратися у тому, що зараз відбувається, революційний характер багатьох висловлених ними побажань з приводу реформи шкільного життя.

Іншими словами, з урахуванням попереднього стану справ, треба відзначити, що у школі відбуваються значні зміни, насамперед у морально-психологічному кліматі, настроях людей. Не залишається без змін на краще й навчально-виховний процес. Але цього поки що замало.

Сподіваючись на демократизацію й гуманізацію школи, необхідно розуміти, що одним із головних дійових осіб, які беруть участь у розгортанні цих процесів є вчитель. Отже, і сподіватися треба на талановитого, неординарного вчителя. А таких учителів мало, і як пришвидшити процес їх становлення – необхідно розібратися.

Як показує практика, існує багато педагогів, яким заважає стереотип мислення, невпевненість у власних силах, а іноді й елементарне незнання, відсутність ерудиції та культури.

Мова йде вже не тільки про негативні наслідки деформації свідомості, а про відсутність у деяких вчителів необхідної професійної підготовки, моральної надійності та бажання вести справу принципіально по-новому. Загублені ідеали професії. Учителство у великій мірі стало урокодательством. Це такий професійний стан, у якому постійне духовне спілкування учителя й дитини виключено. Низький рівень розвитку педагогічної культури цих вчителів такий, що примушує їх свідомо уникати позаурочного спілкування. Це своєрідний інстинкт самооборони, який забезпечує за думкою багатьох вчителів, стабільний стан їх авторитету. Багато хто, засуджуючи командно-бюрократичний стиль керування школою, зробили його своїм основним методом у спілкуванні з учнем.

Учителі не можуть поки що в більшості своїй перейти на новий тип взаємовідносин з учнями – тип співпраці. А попередній тип відносин уже зламаний.

Педагог не змінився за останні двадцять – тридцять років. Він не став делікатнішим, інтелігентнішим, культурним. Він мало схожий на вчителя-просвітника. У більшості своїй сучасний педагог відповідає учню середнього рівня розвитку, який начебто і не відстає у навчанні, але й зірок з неба не хапає. В той же час учень вже далеко не такий, як його ровесник. Він і начитаний, і кругозір в нього ширший, і фізично він більше розвинений, і потрібна йому не людина, яка повідомляє знання, а особистість, яка збуджує в нього бажання вчитися. Але інтереси учня стали на периферії шкільного життя, а у центрі уваги став навчальний процес.

Самоціллю стала формальна по суті оцінка його знань, вмінь та навичок. Учень “бунтує” проти того, щоб він просто був об’єктом оцінки як носій інформації. Він бажає ту інформацію добути, зрозуміти, пропустити її через власні руки. Але багато педагогів не бачать учня далі тих функцій, які він повинен виконувати.

Аналіз соціально-педагогічної ситуації показує, що учителство в більшості своїй не готове, далеке від ідеалу і морально-інтелектуальним та професійним своїм рівнем,

суспільним авторитетом, престижем, та й соціальним станом. Учителство ще саме не розуміє своєї нової історичної ролі. Цьому не може сприяти і стан економічного розвитку суспільства.

Разом з тим, співставлення ситуації, яка склалася в народній освіті з підвищеними вимогами суспільства до школи, вчителю показує, що більшість причин, які призупиняють процес оновлення галузі, може бути подолано через розвиток педагогічної культури. Розвиток педагогічної культури вчителя є тією проблемою, рішення якої може забезпечити вихід школи з кризисного стану.

Важливість та актуальність запропонованої проблеми, її недостатнє теоретичне й практичне опрацювання стали підставою даного дослідження.

Об'єктом дослідження є педагогічна культура вчителя в умовах оновлення системи освіти та виховання.

Предмет дослідження: педагогічні умови, які забезпечують підвищення рівня педагогічної культури вчителів у школі, що обновлюється.

Мета дослідження: виявлення умов та механізмів розвитку педагогічної культури вчителя у школі, що обновлюється.

Розвиток педагогічної культури вчителя залежить від його загальної культури, психолого-педагогічних знань, прагнення до творчості та професійної компетентності.

Умови формування педагогічної культури вчителя є такими:

- організована безперервна система освіти вчителів сучасним педагогічним технологіям;
- забезпечується систематична самоосвітня робота вчителя у межах предметної та методичної підготовки;
- використовуються сучасні організаційні форми підвищення кваліфікації вчителів, які забезпечують високий професійний рівень;
- здійснюється чіткий взаємозв'язок з науково-методичними центрами, що розробляють сучасні педагогічні технології.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

1. Розкрити компоненти педагогічної культури та їх взаємодію.
2. Вивчити педагогічні можливості шкіл, які сприяють підвищенню рівня педагогічної культури вчителя.
3. Виявити систему критеріїв та вивчити рівень педагогічної культури вчителя.
4. Розробити й апробувати систему педагогічних умов, що підвищують рівень педагогічної культури вчителів.

Таким чином, ми вважаємо, що умовами формування педагогічної культури вчителя є система підвищення його кваліфікації, самоосвіта, використання сучасних форм методичної роботи, коли здійснюється чіткий взаємозв'язок керування освіти і науково-методичними центрами, які розробляють сучасні педагогічні технології. При цьому умови розвитку педагогічної культури представляють собою цілісну систему, яка має власну організацію, що вибірково взаємодіє з оточуючим середовищем та володіє інтегративними якостями цілого не зважаючи на окремі частини.

У цьому зв'язку виникає необхідність пошуку передумов розвитку педагогічної культури, виявлення умов та механізмів керування цим процесом. Вивчення ефективності розвитку педагогічної культури вчителя показують, що процес освіти та виховання сучасних школярів, професійного становлення особистості педагогів, перетворення школи в цілому відбувається тим успішніше, чим ціленаправленіше здійснюється відродження істинних цінностей педагогічної культури.

Література

1. Бондаревская Е. В. Уровень педагогической культуры – главное основание для аттестации учителя. – Р н/Д., 1994. – 15 с.
2. Бондаревская Е. В., Белоусова Т. Ф. Введение в педагогическую культуру: Учебное пособие. – Р н/Д., 1995. – 172 с.

3. Буряк В. К. Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект. – К., 2005.
4. Занков Л. В. Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1990. – 424 с.
5. Каган М. С. Философия культуры. – СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 410 с.
6. Канн-Калик В. А. Никандров Н. Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990.
7. Кондрашова Л. В. Процесс обучения в высшей школе. – Кривой Рог, 2001.
8. Педагогическая энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия, 1965. – Т. 2. – С. 234-235, 251-252, 504, 812-813.

Н.В.Дудніченко

РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ТВОРЧОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

В статтє раскрыта роль методической работы школы; показывается преимущество каждой формы работы в развитии творческого стиля деятельности педагога.

In the article methodic work at school is being discussed and the advantage of each form of methodic work is shown in connection with the.

У сучасних умовах, коли різко зростає значення компетентності спеціалістів, професіоналізму, соціальної відповідальності за результати своєї праці, підвищується роль методичної роботи школи, що є водночас і фактором підвищення творчого стилю діяльності педагога.

Творчий стиль діяльності педагога - це стійка система творчих дій педагога, нестандартний підхід, що сформувався для розв'язання практичних навчальних і виховних завдань, у яких визначаються манери, судження, нахили, здібності, потенції кожного вчителя як особистості.

У дослідженні Л.В.Кондрашової творчий стиль розглядається як складна якість особистості, процес формування якої пов'язаний із якостями кожної людини, тобто творчий